

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

**ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ
СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ**

**Методичні рекомендації
до практичних завдань
для студентів спеціальності
232 "Соціальне забезпечення"
першого (бакалаврського) рівня**

**Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2022**

УДК 351.84(07.034)

Д36

Укладач Ю. В. Сотнікова

Затверджено на засіданні кафедри соціальної економіки.
Протокол № 1 від 27.08.2021 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Державне регулювання соціальної сфери [Електронний ре-
Д36 сурс] : методичні рекомендації до практичних завдань для студентів
спеціальності 232 "Соціальне забезпечення" першого (бакалавр-
ського) рівня / уклад. Ю. В. Сотнікова. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця,
2022. – 59 с.

Подано практичні завдання та плани семінарських занять, що призначені для поглиблення, конкретизації та закріплення знань, отриманих у теоретичній частині навчальної дисципліни. Наведено список основної та додаткової літератури.

Рекомендовано для студентів спеціальності 232 "Соціальне забезпечення" першого (бакалаврського) рівня.

УДК 351.84(07.034)

© Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця, 2022

Вступ

У Конституції України проголошено соціальною державою. Проте, з огляду на сучасний стан та розвиток соціальної сфери можна визначити наявність диспропорцій, а також дефіциті ресурсів та обмеженості соціальних послуг для задоволення потреб усіх стейкхолдерів.

У сучасних ринкових умовах, особливо в контексті переходу до цифрової економіки з'являються нові виклики та можливості: з одного боку, формуються нові можливості для задоволення потреб у соціальних послугах, передумови для самозабезпечення громадянами себе за рахунок підприємницької діяльності, наявність вторинної та гнучкої форм зайнятості дозволяють залучати в економічну діяльність більшу кількість громадян, навіть з обмеженими можливостями, оскільки існують варіанти роботи вдома. З іншого боку, ринок і ринкові відносини нівелюють значущість соціальної компоненти в системі соціально-економічних відносин, не забезпечують громадянам соціального захисту в різні життєвих обставинах, а також розвитку людського потенціалу.

Мета навчальної дисципліни: формування у студентів базових знань щодо процесів регулювання соціальної сфери на макрорівні, оволодіння інструментарієм аналізу наявних тенденцій у галузі соціального забезпечення та соціальної сфери, набуття знань щодо нормативно-правового забезпечення соціальної сфери та вітчизняної законодавчої бази, набуття знань щодо передового світового досвіду вирішення соціальних проблем.

Предмет навчальної дисципліни: процес створення нової системи знань, умінь і компетентностей. У навчальній дисципліні розкривається роль державного регулювання соціальної сфери, її нормативно-правового забезпечення, аналізується закордонний досвід регулювання соціальної сфери, а також вітчизняні реалії.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент має:

знати:

сутність предмета та мети навчального курсу;

роль та значення державного регулювання соціальної сфери;

зміст понять "соціальна сфера", "соціальна інфраструктура" "державне регулювання", "соціальні стандарти", "соціальні гарантії", "соціальні нормативи";

сутність наявних концепцій і теорій державного регулювання соціальної сфери;

особливості організаційного забезпечення регулювання соціальної сфери;

особливості нормативно-правового забезпечення регулювання соціальної сфери;

основні міжнародні гарантії в соціальній сфері;

особливості фінансування соціальної сфери;

особливості соціального захисту населення в Україні та закордоном;

уміти:

визначати основні нормативні акти, що регулюють ту чи іншу сферу соціальних відносин;

аналізувати прямий і зворотній взаємозв'язок соціальних інститутів на розвиток суспільства;

формувати соціальні стратегії, цілі та пріоритети в управлінні соціальною сферою;

формувати та розраховувати вартість споживчого кошика;

оцінювати ефективність управління об'єктами соціальної сфери;

формулювати основні напрями розвитку соціальної сфери;

організувати і проводити аналіз ефективності функціонування соціальної сфери;

розробляти пріоритетні напрями розвитку галузей соціальної сфери в Україні з урахуванням зарубіжного досвіду;

характеризувати тенденції соціального розвитку та соціальної безпеки населення;

робити обґрунтовані висновки щодо стану соціальної сфери країни, резервів і перспектив її розвитку.

Змістовий модуль 1

Теоретичні основи державного регулювання соціальної сфери

Тема 1. Сутність соціальної сфери й інфраструктури та їхня роль у житті суспільства

Завдання 1.1

Визначення поняття "соціальна інфраструктура"

Мета завдання: формування здатності визначати та грамотно використовувати науковий апарат і основні категорії державного регулювання соціальної сфери.

Хід роботи

Студенти надають власне визначення поняттю "соціальна інфраструктура", аналізуючи трактовки, запропоновані вітчизняним та закордонним науковцями, які наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Трактовка науковцями терміну "соціальна інфраструктура"

Автор	Соціальна інфраструктура – це
1	2
Л. Швайка	сукупність галузей народного господарства, діяльність яких зорієнтована на задоволення соціально-культурних, духовних та інтелектуальних потреб
М. Паламарчук, О. Паламарчук	частина загальної інфраструктури, сукупність галузей, які спеціалізуються на обслуговуванні населення
Й. Гілецький	сукупність галузей виробничої сфери і сфери послуг, що створюють умови для організації основних видів діяльності людини (трудової, суспільно-політичної)
Ю. Ніколенко	нематеріальне виробництво, де створюються нематеріальні форми багатства, які відіграють вирішальну роль у всебічному розвитку працівників, примноженні їхніх розумових і фізичних здібностей, професійних знань, підвищенні освітнього рівня

1	2
Г. Монастирський	мережа підприємств, установ, закладів, а також окремих служб (з їхньою матеріальною базою, працівниками, господарськими та іншими зв'язками), що забезпечують задоволення життєвих потреб населення
Д. Семенда, О. Здоровцов	сукупність організацій, послуг і сфер, які забезпечують сприятливі умови життєдіяльності людей на виробництві та в побуті
А. Ягодка	сфера, що безпосередньо забезпечує обслуговування різних потреб людини, її можна охарактеризувати як комплекс галузей народного господарства, що виконують соціально-економічні функції задоволення матеріальних і духовних потреб населення, створення нормальних умов життєдіяльності
М. Комаров	сфера суспільного життя, яка забезпечує створення умов для здійснення трудової, соціально-політичної, духовної та сімейно-побутової діяльності людей
С. Мочерний	комплекс об'єктів (підприємств, закладів, організацій і споруд), які забезпечують умови функціонування суспільного виробництва та життєдіяльності населення, формування фізично й інтелектуально розвиненого, суспільно активного індивіда
С. Мельник	сукупність об'єктів, функціонування яких пов'язано із задоволенням особистих потреб, забезпеченням життєдіяльності, інтелектуального та духовного розвитку кожної людини
Т. Яркіна	сукупність підрозділів, що забезпечують задоволення соціально-побутових і культурних потреб працівників підприємства та членів їхніх сімей
А. Синельников	сукупність галузей, підгалузей економіки та видів діяльності, функціональне призначення яких виражається у виробництві і реалізації послуг і духовних благ для населення

Завдання 1.2

Визначення відмінних рис поняття "соціальна сфера"

Мета завдання: формування здатності визначати та грамотно використовувати науковий апарат та основні категорії державного регулювання соціальної сфери.

Хід роботи

Студенти надають власне визначення поняттю "соціальна сфера", користуючись схемою, наведеною на рис. 1. Після цього роблять висновок,

що спільного та відмінного понять "соціальна сфера" та "соціальна інфраструктура".

Рис. 1. Структура соціальної сфери

Завдання 1.3

Визначення основних проблем, що існують у галузях соціальної інфраструктури в Україні

Мета завдання: аналізувати прямий і зворотній взаємозв'язок соціальних інститутів та елементів соціальної інфраструктури на розвиток вітчизняного суспільства.

Хід роботи

Етап 1. Студенти заповнюють табл. 2.

Основні проблеми елементів соціальної інфраструктури в Україні

Елемент соціальної інфраструктури	Проблеми, що існують в Україні
Охорона здоров'я	
Освіта	
Торгівля та громадське харчування	
Житлове та комунальне господарство	
Діяльність з екологічного захисту громадян	
Культура та мистецтво	

Етап 2. Студенти об'єднуються в три групи. Дві з них розробляють соціальний проєкт, який би дозволив вирішити найбільш актуальну з проблем, що були визначені в табл. 2.

Проєкт оформлюється у вигляді табл. 3.

Соціальний проєкт

Елемент проєкту	Опис
Назва проєкту	
Стисла анотація	
Опис проблеми, на вирішення якої спрямований соціальний проєкт	
Цільові групи, на які спрямований проєкт	
Головна мета проєкту	
Завдання проєкту	
Терміни реалізації проєкту	
Очікувані результати	
Бюджет	
Фінансування проєкту (спонсори)	

Серед учасників третьої групи обираються стейкхолдери:

перша роль – представник влади;

друга роль – представник бізнесу;

третя роль – представники волонтерських центрів;

четверта роль – представник ЗМІ.

Стейкхолдери мають:

а) оцінити проекти за критеріями:

конкретність (specific) (чи є точне бачення того, що саме має бути отримано в результаті реалізації проекту);

вимірюваність (measurable) (чи зможемо ми побачити і виміряти результати проекту загалом);

досяжність (achievable) (чи реальна поставлена мета проекту);

вигідність (rewarding) (хто конкретно та яку конкретно вигоду зможе отримати з реалізації проекту);

часові рамки (time bound) (чи достатньо виділеного часу для реалізації проекту).

б) поставити оцінку проекту, максимальна оцінка становить 10 балів.

Загальна оцінка за проєкт не може перевищувати 40 балів.

У кінці рольової гри між групова дискусія за запитаннями:

1. Який проєкт став у вас переможцем?
2. Що зробило вирішальну роль під час вибору переможця?
3. Якби замість балів ви присуджували ресурси, то якими вони були б з позиції вашої ролі?
4. Що б ви хотіли змінити в проєкті?
5. Чи хотіли б ви реалізувати цей проєкт? Чому?

Запитання для самостійної роботи

1. Що таке соціальна сфера?
2. Що таке соціальна інфраструктура?
3. Які існують проблеми та шляхи їхнього подолання в галузі освіти?
4. Які існують проблеми та шляхи їхнього подолання в галузі охорони здоров'я?
5. Які існують проблеми та шляхи їхнього подолання в галузі житлово-комунального господарства?
6. Які існують проблеми та шляхи їхнього подолання в галузі торгівлі та громадського харчування?
7. Які існують проблеми та шляхи їхнього подолання в галузі екологічного захисту населення?
8. Які існують проблеми та шляхи їхнього подолання в галузі культури та мистецтва?

Тема 2. Організаційне забезпечення регулювання соціальної сфери в Україні

Завдання 2.1

Визначення органів державної влади, що відповідальні за вирішення соціальних проблем і стратегічних пріоритетів їхнього вирішення

Мета завдання: формування соціальних стратегій, цілей та пріоритетів в управлінні соціальною сферою.

Хід роботи

Етап 1. Студенти визначають найбільш суттєві проблеми українського суспільства з наведених на рис. 2 – 4. Відповідь необхідно обґрунтувати.

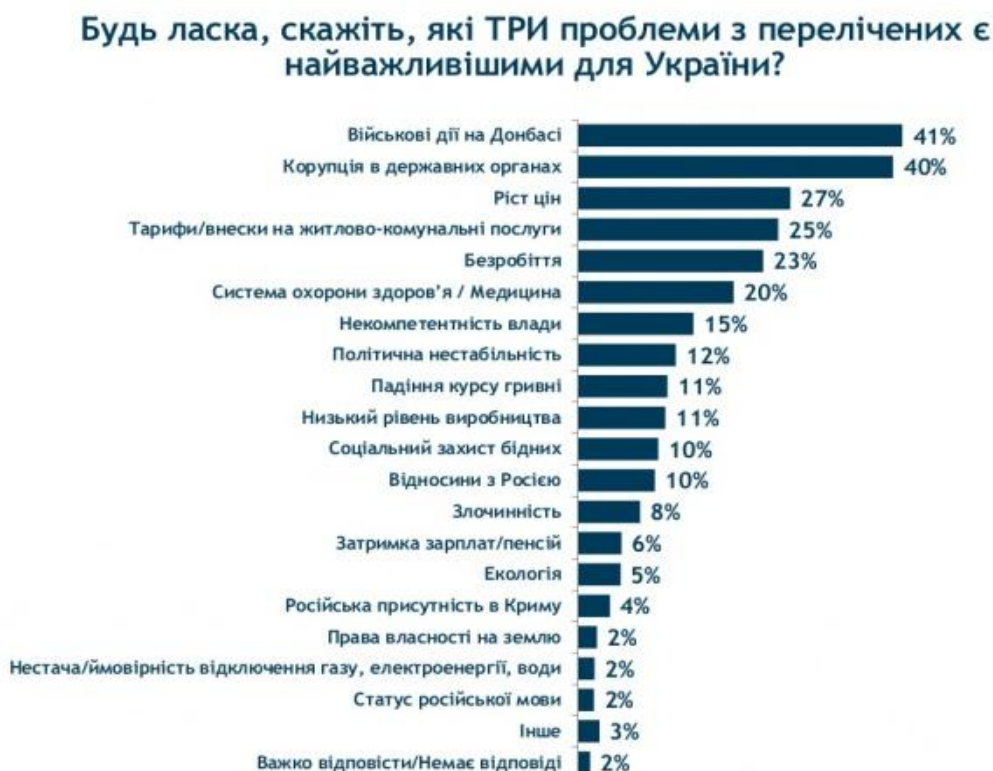

Рис. 2. Найважливіші соціальні проблеми в Україні за даними опитування "Рейтинг"

	%
Воєнний конфлікт на сході України	51.3
Зростання цін на основні товари, інфляція	37.0
Низький рівень зарплати чи пенсії	36.0
Відсутність роботи, безробіття	27.1
Високі тарифи на комунальні послуги	26.9
Висока вартість і низька якість медичних послуг	22.9
Корупція у центральній владі	22.9
Соціальне розшарування, прірва між бідними і багатими	14.5
Корупція у судах, міліції, прокуратурі	12.1
Високий рівень злочинності	11.4
Втрата владою контролю над ситуацією в країні	8.9
Корупція у системі освіти, медицині та ЖКГ	7.2
Високі податки для малого та середнього бізнесу	3.6
Низька якість освіти	2.8
Нестача свободи і демократії	1.7
Тиск на бізнес з боку правоохоронних структур	1.7
ІНШЕ	1.5
ЖОДНА З НИХ	0.2
ВІДМОВА ВІД ВІДПОВІДІ/ НЕ ЗНАЮ	0.6

Рис. 3. Найважливіші соціальні проблеми в Україні за даними опитування SOCIS, КМІС, Рейтингу та Центру Разумкова

ЯКІ ПРОБЛЕМИ В УКРАЇНІ ВАС ХВИЛЮЮТЬ НАЙБІЛЬШЕ?

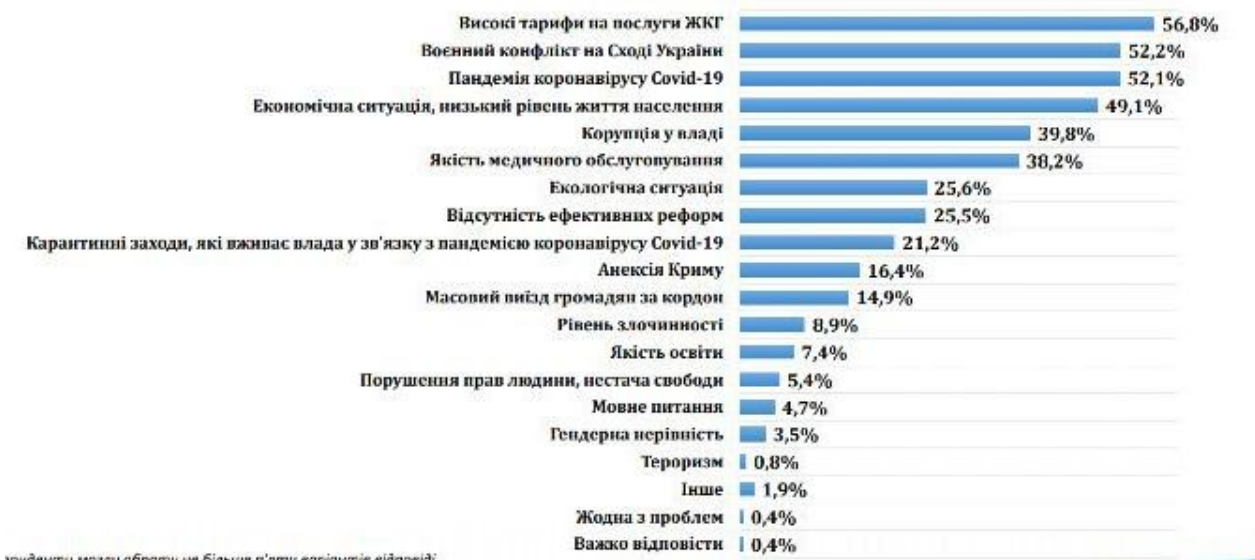

Рис. 4. Найважливіші соціальні проблеми в Україні за даними опитування, проведеного інститутом Горшеніна та Представництвом Фонду імені Фрідріха Еберта

Етап 2. Необхідно визначити органи державної влади, що є відповідальними за вирішення обраних на першому етапі проблем, та обґрунтувати свій вибір.

Етап 3. Необхідно заповнити табл. 4.

Таблиця 4

Визначення стратегічного пріоритету вирішення соціальних проблем

Соціальна проблема	Операційні цілі	Планові дії	Термін	Фінанси	Відповідальний за виконання	Виконавці	Інші ресурси	Ступінь виконання	Результат
Назва проблеми	1	1.1							
		1.2							
		1.n							
	2	2.1							
		2.2							
		2.n							
	n	n.1							
		n.2							
		n.n							

Запитання для самостійної роботи

1. Що таке державне регулювання соціальної сфери?
2. Хто виступає об'єктом державного регулювання соціальної сфери?
3. Хто виступає суб'єктом державного регулювання соціальної сфери?
4. Охарактеризуйте структуру Міністерства соціальної політики України.
5. Які типи регулювання соціальної сфери ви знаєте?

Тема 3. Нормативно-правове забезпечення регулювання соціальної сфери в Україні

Завдання 3.1

Групування законодавчих актів, що регулюють соціальну сферу

Мета завдання: набуття навичок застосування засобів соціально-правової політики в сфері соціального захисту, базових знань з юриспруденції та законодавства України в галузі соціального забезпечення.

Хід роботи

Студенти здійснюють групування за певними класифікаційними ознаками законодавчих актів, що регулюють соціальну сферу, які наведено в табл. 5. За результатами групування необхідно побудувати структурно-логічну схему та зробити висновки.

Таблиця 5

Основні законодавчі акти, що регулюють питання в соціальній сфері

№ п/п	Назва законодавчого акту	Цільова група	Дата прийняття	Мета прийняття, значення та актуальність
1	2	3	4	5
1	ЗУ "Про пріоритетність соціального розвитку села та АПК в народному господарстві"	Особи, які переселилися та проживають у трудонедостатніх сільських населених пунктах	17.10.1990 р.	Закон встановив для сільського населення пільги щодо оплати за використання електроенергії, а також пільги у сферах ведення сільського господарства
2	ЗУ "Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи"	Постраждалі внаслідок Чорнобильської катастрофи громадяни	28.02.1991 р.	Прийняття Закону було пов'язане з особливою гостротою питань щодо соціального захисту осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи

Продовження табл. 5

1	2	3	4	5
3	ЗУ "Про зайнятість населення"	Безробітні громадяни; громадяни України, іноземці, апатриди	01.03.1991 р.	Закон прийнятий у період розпаду СРСР, на хвилі масового зростання рівня безробіття, із використанням зарубіжного досвіду, де це явище вже давно було врегульоване на законодавчому рівні. Закон утвердив право громадян, які втратили роботу з незалежних від них обставин, на отримання від держави грошової допомоги під час їхнього безробіття
4	ЗУ "Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні"	Інваліди (зокрема діти-інваліди, обдаровані діти-інваліди, інваліди з дитинства) та члени їхніх сімей	21.03.1991 р.	Цей Закон став основоположним у системі соціального захисту інвалідів. Він установив цілий ряд соціальних гарантій і пільг для інвалідів у різних сферах життєдіяльності й у такий спосіб створив основу для їхньої самореалізації, зокрема шляхом залучення інвалідів до праці, визначив особливості надання їм медичної та соціальної допомоги
5	ЗУ "Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні"	Жертви політичних репресій і члени їхніх сімей	17.04.1991 р.	Основними завданнями Закону були реабілітація та соціальний захист громадян, засуджених чи постраждалих унаслідок переслідувань за політичні переконання в радянські часи
6	ЗУ "Про запобігання захворюванню на синдром набутого імунodefіциту (СНІД) та соціальний захист населення"	Громадяни України	12.12.1991 р.	Закон установив ряд соціальних гарантій для осіб, уражених ВІЛ/СНІД, а також передбачив спеціальний соціальний захист для медичних працівників, які за родом своєї діяльності постійно контактують із зазначеною категорією осіб. Із часу прийняття до Закону було внесено незначні зміни, і він досі зберігає свою актуальність

1	2	3	4	5
7	ЗУ "Про державну допомогу сім'ям з дітьми"	Сім'ї з дітьми; не застраховані в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування жінки	21.11.1991 р.	Прийняття цього Закону мало на меті, насамперед, стимулювання народжуваності та встановлення соціальних гарантій для сімей із дітьми. Закон передбачає виплату державної соціальної допомоги у разі народження, усиновлення дитини та в ряді інших випадків
8	ЗУ "Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні"	Молоді люди (від 15 до 35 років)	05.02.1993 р.	Цей Закон став основоположним щодо визначення соціальних і культурних прав молоді. Більшість соціальних гарантій і пільг, установлених цим Законом, на практиці залишилися тільки деклараціями. Основну увагу Закон приділяє стимулюванню народжуваності та підтримці сільської молоді
9	ЗУ "Про статус гірських населених пунктів в Україні"	Жителі гірських населених пунктів	15.02.1995 р.	Спрямований виключно на підтримку населення, яке проживає та працює у гірській місцевості, шляхом формування системи матеріальної підтримки зазначеної категорії осіб і стимулювання розвитку гірських населених пунктів
10	ЗУ "Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей"	Діти та неповнолітні особи	24.01.1995 р.	Закон визначає статус та встановлює основні засади діяльності органів і служб у справах дітей та спеціальних установ для дітей, а також визначає перелік соціальних послуг, які ними надаються, та інших заходів соціального спрямування, що здійснюються щодо дітей
11	Основи законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування	Працездатне населення у працездатному віці	14.01.1998 р.	Закон передбачає матеріальне забезпечення громадян у разі хвороби, повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та інших, визначених Законом випадках за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати страхових внесків

1	2	3	4	5
12	ЗУ "Про захист від впливу іонізуючого випромінювання"	Особи, які проживають або тимчасово перебувають на території України (зокрема громадяни України, іноземці, апатриди)	14.01.1998 р.	Закон спрямований на забезпечення захисту життя, здоров'я та майна людей від негативного впливу іонізуючого випромінювання, спричиненого виробничою діяльністю
13	ЗУ "Про загальну середню освіту"	Учні (вихованці) шкіл	13.05.1999 р.	Прийняття Закону було зумовлене необхідністю комплексного врегулювання питань, пов'язаних із функціонуванням системи загальної середньої освіти. В частині соціального захисту Закон спрямований на забезпечення належного медичного обслуговування учнів (вихованців) шкіл та організацію їхнього харчування
14	ЗУ "Про психіатричну допомогу"	Психічно хворі особи (зокрема особи, до яких судом застосовано примусові заходи медичного характеру)	22.02.2000 р.	Закон був прийнятий для врегулювання відносин у сфері надання як добровільної, так і примусової медичної допомоги особам, які страждають на психічні захворювання
15	ЗУ "Про жертви нацистських переслідувань"	Жертви нацистських переслідувань і члени їхніх сімей	23.03.2000 р.	Закон встановив пільги в'язням концтаборів і гетто, дітям партизанів та підпільників у різних сферах життєдіяльності, а також послугував основою для реабілітації як зазначених категорій громадян, так і осіб, які були насильно вивезені на примусові роботи під час Великої Вітчизняної війни
16	ЗУ "Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям"	Малозабезпечені сім'ї	01.06.2000 р.	Закон був прийнятий із метою встановлення державної соціальної підтримки малозабезпечених сімей. Його прийняття також було спрямовано на створення передумов для подолання бідності

1	2	3	4	5
17	ЗУ "Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам"	Інваліди з дитинства та діти-інваліди	16.11.2000 р.	Прийняття Закону було зумовлене необхідністю вдосконалення системи соціальної підтримки, а також встановлення соціального і медичного патронажу над інвалідами з дитинства та дітьми-інвалідами
18	ЗУ "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття"	Застраховані особи та члени їхніх сімей	02.03.2000 р.	Закон встановлює систему прав, обов'язків і гарантій, яка передбачає матеріальне забезпечення в разі безробіття з незалежних від застрахованих осіб обставин і надання соціальних послуг
19	ЗУ "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням"	Тимчасово непрацездатні громадяни (зокрема вагітні жінки)	18.01.2001 р.	Закон прийнятий із метою регламентації оплати праці в період хвороби, а також матеріальної допомоги родичам у разі смерті застрахованої особи. Він належить до групи законів, які, насамперед, регламентують трудові правовідносини. Є одним із трьох Законів України, на базі яких функціонує створений державою Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності
20	ЗУ "Про соціальну адаптацію осіб, які відбували покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк"	Особи, звільнені з місць позбавлення або обмеження волі	10.07.2003 р.	Прийняття Закону було зумовлене необхідністю формування системи соціального супроводу та створення умов для соціальної адаптації осіб, які були звільнені з місць позбавлення або обмеження волі
21	Кримінально-виконавчий кодекс України	Особи, звільнені з місць позбавлення або обмеження волі	11.07.2003 р.	У частині соціального захисту Кодекс визначає ряд питань щодо системи соціального супроводу осіб, звільнених із місць позбавлення або обмеження волі, та створює основу для їхньої соціальної адаптації шляхом сприяння в отриманні житла, у працевлаштуванні, відновленні втрачених документів та ін.

1	2	3	4	5
22	ЗУ "Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам"	Особи, які не мають права на пенсію (зокрема церковнослужителі та священнослужителі); громадяни України, іноземці, біженці	18.05.2004 р.	Цей Закон прийнятий на продовження реалізації державної політики, спрямованої на соціальний захист і підтримку найбільш соціально вразливих категорій населення. Закон виконує свою функцію, передбачаючи виплату державної соціальної допомоги особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам
23	ЗУ "Про державні гарантії соціального захисту військовослужбовців, які звільняються із служби у зв'язку з реформуванням ЗСУ, та членів їхніх сімей"	Військовослужбовці, які звільняються у зв'язку з реформуванням Збройних Сил України, та члени їхніх сімей	15.06.2004 р.	Прийняття Закону було зумовлене початком процесу реформування Збройних Сил України. Його метою є забезпечення соціальної адаптації осіб, які звільняються з військової служби. Закон встановлює ряд соціальних гарантій, пільг і соціальних виплат для зазначеної категорії осіб
24	ЗУ "Про соціальний захист дітей війни"	Діти війни	18.11.2004 р.	Цей Закон спрямований на соціальний захист осіб, які народилися чи були дітьми під час Другої світової війни. Закон встановлює ряд пільг і соціальних виплат для зазначеної категорії
25	ЗУ "Про забезпечення організаційно правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування"	Діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування; випускники закладів для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування	13.01.2005 р.	Закон був прийнятий з метою формування нової системи соціального захисту дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, яка ґрунтується на нових підходах і пропонує альтернативу традиційним для радянських часів школам та будинкам-інтернатам
26	ЗУ "Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю"	Діти (від 0 до 15 років) та молодь (від 15 до 35 років)	28.01.2005 р.	Закон базується на нових підходах щодо розвитку системи соціального захисту населення і значною мірою спрямований на розвиток системи соціальних послуг для дітей та молоді

1	2	3	4	5
27	ЗУ "Про основи соціального захисту бездомних громадян і безпритульних дітей"	Бездомні громадяни та безпритульні діти	02.06.2005 р.	Закон був прийнятий на хвилі привернення суспільної уваги до проблем бездомності та безпритульності
28	ЗУ "Про реабілітацію інвалідів в Україні"	Інваліди (зокрема діти-інваліди, інваліди з дитинства) та члени їхніх сімей	06.10.2005 р.	Закон ґрунтується на нових підходах щодо розвитку системи соціального захисту населення та значною мірою спрямований на розвиток системи соціальних послуг для інвалідів
29	Декрет Кабінету Міністрів України "Про пільги Героям Радянського Союзу і повним кавалерам ордена Слави"	Герої Радянського Союзу та повні кавалери ордена Слави	23.04.1993 р.	Декрет, поряд з іншими актами чинного законодавства, встановлює ряд пільг для Героїв Радянського Союзу та повних кавалерів ордена Слави, хоча основна його частина втратила чинність
30	ЗУ "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту"	Ветерани війни, прирівняні до них особи та члени їхніх сімей; громадяни з особливими заслугами перед Батьківщиною та члени їхніх сімей	22.10.1993 р.	Закон встановлює для відповідних категорій осіб ряд соціальних гарантій та пільг, частина яких і сьогодні зберігає свою актуальність. Інша частина є застарілою та вимагає зміни підходів як щодо визначення категорій пільговиків та самого переліку пільг, так і щодо способу їхнього надання
31	ЗУ "Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні"	Ветерани праці; громадяни похилого віку; громадяни з особливими трудовими заслугами та члени їхніх сімей	16.12.1993 р.	Закон встановлює соціальні гарантії та пільги для ветеранів праці й осіб похилого віку. Він належить до групи законів, якими встановлено спеціальний соціальний захист для осіб, що мають трудові заслуги або є громадянами похилого віку
32	ЗУ "Про статус ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ і деяких інших осіб та їх соціальний захист"	Ветерани військової служби, прирівняні до них особи та члени їхніх сімей; ветерани органів внутрішніх справ, прирівняні до них особи та члени їхніх сімей	24.03.1998 р.	Цей Закон передбачає спеціальний соціальний захист ветеранів військової служби та органів внутрішніх справ, а також прирівняних до них категорій. Закон встановлює ряд соціальних гарантій і пільг для зазначеної категорії на підставі стажу роботи

1	2	3	4	5
33	ЗУ "Про державну податкову службу в Україні"	Працівники податкової служби і податкової міліції, члени їхніх сімей та утриманці	04.12.1990 р.	Закон передбачає спеціальний соціальний захист для працівників Державної податкової служби України та податкової міліції. В цій частині Законом встановлено ряд пільг, соціальних і компенсаційних виплат посадовим особам органів податкової служби та податкової міліції, а також членам їхніх сімей
34	ЗУ "Про національну поліцію"	Працівники поліції, члени їхніх сімей та утриманці	07.11.2015 р.	Закон передбачає спеціальний соціальний захист для працівників поліції. В цій частині він визначає основні питання щодо матеріального забезпечення діяльності та соціального захисту працівників поліції, а також членів їхніх сімей
35	ЗУ "Про освіту"	Педагогічні та науково-педагогічні працівники	23.05.1991 р.	Закон визначає базові питання соціального захисту та соціального забезпечення педагогічних і науково-педагогічних працівників, вихованців, учнів, студентів, курсантів, слухачів, стажистів, клінічних ординаторів, аспірантів, докторантів тощо
36	ЗУ "Про прокуратуру"	Прокурори і слідчі прокуратури, члени їхніх сімей та утриманці	05.11.1991 р.	Закон урегулює питання спеціального соціального захисту працівників прокуратури, а саме визначає основні гарантії діяльності, а також урегулює питання щодо соціального захисту та соціального забезпечення прокурорів і слідчих прокуратури, а також членів їхніх сімей
37	ЗУ "Про наукову і науково-технічну діяльність"	Наукові працівники (зокрема молоді науковці)	13.12.1991 р.	Закон спрямований на стимулювання наукової діяльності, а також підтримку та заохочення наукових працівників, зокрема молодих науковців. У частині соціального захисту Закон визначає особливості матеріального забезпечення, а також ряд пільг для зазначеної категорії осіб

1	2	3	4	5
38	ЗУ "Про соціальний і правовий захист військово-службовців та членів їхніх сімей"	Військовослужбовці (зокрема військово-зобов'язані, резервісти, призовники) і прирівняні до них особи, члени їхніх сімей та утриманці	20.12.1991 р.	Закон визначає основні засади державної політики у сфері соціального захисту військово-службовців і членів їхніх сімей. Він встановлює основні гарантії щодо соціального та правового захисту військовослужбовців
39	Основи законодавства України про культуру	Працівники культури і творчі працівники	14.02.1992 р.	У частині соціального захисту Закон встановлює ряд пільг щодо матеріального та соціального забезпечення працівників сфери культури
40	ЗУ "Про Службу безпеки України"	Працівники Служби безпеки України, члени їхніх сімей та утриманці	25.03.1992 р.	У частині соціального захисту Закон встановлює соціальні гарантії й пільги для працівників Служби безпеки України та членів їхніх сімей. Поряд з іншими завданнями, Закон має на меті визначення основ матеріального забезпечення діяльності та соціального захисту зазначеної категорії, а також заохочення добросовісної служби
41	ЗУ "Про ветеринарну медицину"	Спеціалісти ветеринарної медицини	25.06.1992 р.	У частині соціального захисту Закон встановлює ряд пільг у матеріальному та соціальному забезпеченні спеціалістів ветеринарної медицини
42	ЗУ "Про статус суддів"	Судді (зокрема судді у відставці), члени їхніх сімей та утриманці	15.12.1992 р.	Поряд з іншим, Закон урегульовує питання спеціального соціального захисту суддів (зокрема суддів у відставці) та членів їхніх сімей. У цій частині Закон встановлює ряд пільг у матеріальному та соціальному забезпеченні для зазначеної категорії осіб
43	ЗУ "Про статус народного депутата України"	Народні депутати України та члени їхніх сімей	17.11.1992 р.	Закон урегульовує питання щодо спеціального статусу народних депутатів України. У частині соціального захисту Закон надає народним депутатам і членам їхніх сімей ряд пільг у матеріальному та соціальному забезпеченні, які пов'язані зі зміною місця роботи та проживання, а також виконання депутатами покладених на них функцій

1	2	3	4	5
44	Основи законодавства України про охорону здоров'я	Медичні та фармацевтичні працівники; громадяни України, іноземці, апатриди	19.11.1992 р.	Закон встановлює основні засади функціонування сфери охорони здоров'я в Україні. У частині соціального захисту Закон встановлює ряд пільг у матеріальному та соціальному забезпеченні для медичних працівників. Тим самим Закон виконує стимулювальну й заохочувальну функції
45	ЗУ "Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні"	Працівники державної контрольно-ревізійної служби	26.01.1993 р.	Закон встановлює ряд пільг у матеріальному та соціальному забезпеченні для працівників Державної контрольно-ревізійної служби України під час здійснення ними професійної діяльності та у разі виходу на пенсію. На зазначену категорію також поширюються пільги, передбачені для державних службовців
46	ЗУ "Про державну службу"	Державні службовці	16.12.1993 р.	У частині соціального захисту Закон встановлює ряд пільг у матеріальному забезпеченні для державних службовців за їхнім стажем державної служби під час та у разі виходу на пенсію. Також, згідно з Законом, на зазначену категорію поширюються гарантії системи державного соціального страхування у разі безробіття, втрати працездатності, нещасного випадку, смерті та ін.
47	ЗУ "Про пожежну безпеку"	Працівники державної пожежної охорони, члени їхніх сімей та утриманці	17.12.1993 р.	У частині соціального захисту Закон визначає основи матеріального забезпечення працівників державної пожежної охорони, а також встановлює ряд соціальних гарантій і пільг у соціальному забезпеченні для працівників пожежної охорони та членів їх сімей

1	2	3	4	5
48	ЗУ "Про судову експертизу"	Працівники державних спеціалізованих установ судових експертиз	25.02.1994 р.	Закон урегульовує основні питання щодо професійної діяльності працівників державних установ судових експертиз. У частині соціального захисту Закон прирівнює судових експертів до державних службовців, а також встановлює відповідні гарантії щодо їхнього матеріального та соціального забезпечення
49	ЗУ "Про бібліотеки і бібліотечну справу"	Бібліотечні працівники	27.01.1995 р.	У частині соціального захисту Закон встановлює пільги щодо квартплати та оплати житлово-комунальних послуг, а також доплату до заробітної плати за вислугу років для бібліотечних працівників. Тим самим, окрім соціального захисту, Закон виконує стимулювальну та заохочувальну функції щодо роботи бібліотечних працівників
50	ЗУ "Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів"	Журналісти	23.09.1997 р.	Закон визначає основні засади державної підтримки засобів масової інформації та спеціального соціального захисту журналістів. Він визначає основні зобов'язання держави та власника чи засновника засобу масової інформації щодо матеріального забезпечення діяльності та соціального захисту журналістів
51	ЗУ "Про державну виконавчу службу"	Державні виконавці, члени їхніх сімей та утриманці	24.03.1998 р.	У частині соціального захисту Закон встановлює ряд пільг у матеріальному та соціальному забезпеченні для працівників Державної виконавчої служби України. Виконує стимулювальну та заохочувальну функції щодо службової діяльності державних виконавців

Продовження табл. 5

1	2	3	4	5
52	ЗУ "Про захист рослин"	Спеціалісти із захисту рослин	14.10.1998 р.	У частині соціального захисту Закон встановлює пільги у матеріальному та соціальному забезпеченні для спеціалістів із захисту рослин. Виконує стимулювальну та заохочувальну функції щодо роботи зазначеної категорії
53	Гірничий закон України	Працівники гірничих підприємств та члени їхніх сімей	06.10.1999 р.	Закон встановлює ряд соціальних гарантій для працівників гірничих підприємств. Закон може виступати як модельний також щодо інших професій, представники яких потребують соціального захисту з боку держави у зв'язку зі структурними змінами в економіці
54	ЗУ "Про службу в органах місцевого самоврядування"	Посадові особи органів місцевого самоврядування	07.06.2001 р.	Подібно до державних службовців, у частині соціального захисту Закон встановлює пільги у матеріальному забезпеченні для посадових осіб органів місцевого самоврядування за їхнім стажем під час служби та у разі виходу на пенсію
55	ЗУ "Про дипломатичну службу"	Дипломатичні працівники та члени їхніх сімей	20.09.2001 р.	Закон урегулює питання щодо спеціального статусу дипломатичних працівників. У частині соціального захисту Закон надає дипломатичним працівникам і членам їхніх сімей пільги у матеріальному та соціальному забезпеченні, що пов'язано зі зміною місця їхнього проживання та специфікою їхньої службової діяльності
56	ЗУ "Про статус депутатів місцевих рад"	Депутати місцевих рад	11.07.2002 р.	Закон урегулює питання щодо спеціального статусу депутатів місцевих рад. У частині соціального захисту Закон надає депутатам місцевих рад виняткову пільгу, пов'язану з матеріальним забезпеченням їхньої діяльності (відшкодування їхніх витрат) і виконанням покладених на них функцій

1	2	3	4	5
57	ЗУ "Про правові засади цивільного захисту"	Працівники органів і підрозділів цивільного захисту, члени їхніх сімей та утриманці	24.06.2004 р.	У частині соціального захисту Закон визначає основи матеріального забезпечення діяльності, встановлює соціальні пільги та гарантії для осіб рядового та керівного складу, а також працівників органів і підрозділів цивільного захисту
58	ЗУ "Про підвищення престижності шахтарської праці"	Шахтарі, члени їхніх сімей та утриманці	02.09.2008 р.	Закон був прийнятий на фоні занепаду вугледобувної галузі України, частих аварій на шахтах, затримки у виплаті заробітної плати шахтарям, а також численних акцій протесту останніх. Він передбачає ряд соціальних гарантій і пільг для зазначеної категорії осіб

Завдання 3.2

Соціальний захист внутрішньо-переміщених осіб

Мета завдання: навчитися застосовувати засоби соціально-правової політики в сфері соціального захисту, базові знання з юриспруденції та законодавства України в галузі соціального забезпечення.

Хід роботи

Воєнні події на Донбасі спричинили появу категорії населення – внутрішньо переміщених осіб. Кількість постраждалих, за оцінками Гуманітарної групи країни, становить 5,2 млн осіб. Міністерством соціальної політики України станом на березень цього року зареєстровано близько 1,3 млн внутрішньо переміщених осіб (ВПО).

Укажіть, якими нормативними актами регулюються питання соціального захисту внутрішньо переміщених осіб.

Завдання 3.3

Соціальний захист дітей з інвалідністю

Мета завдання: навчитися застосовувати засоби соціально-правової політики в сфері соціального захисту, базові знання з юриспруденції та законодавства України в галузі соціального забезпечення.

Хід роботи

За оцінками Всесвітньої організації охорони здоров'я, що була проведена у 2010 р., у світі сьогодні живуть з інвалідністю близько одного мільярда людей (15 %). Таке ж дослідження, проведене у 1970 р., вказувало на 10% інвалідів у світі. Доповідь про глобальний тягар хвороб (Global Burden of Disease) 2010 р. наводить іще більші цифри – 19,6 % [5]. Щодо дітей до 14 років у цій доповіді зазначена цифра 95 млн або 5,1 %, з яких 13 млн (0,7 %) мають важку форму інвалідності.

У дітей з інвалідністю нижча ймовірність вступу до школи, ніж у їхніх здорових однолітків, крім того, у них нижчі показники продовження навчання і переходу в наступний клас. Розриви у показниках отримання закінченої освіти виявляються у всіх вікових групах, як у країнах з низьким, так і з високим доходом, причому ця модель більш чітко виражена у відносно бідних країнах.

Навіть у країнах з високими показниками охоплення населення початковою освітою, наприклад у Східній Європі, багато дітей-інвалідів не відвідують школу. У людей з інвалідністю вища ймовірність бути безробітними або заробляти менше, ніж у не інвалідів. Глобальні дані "Всесвітнього огляду в галузі охорони здоров'я" показують, що зайнятість серед чоловіків-інвалідів (35 %) і жінок-інвалідів (20 %) нижча, ніж серед здорових чоловіків (65 %) і жінок (30 %). Отже, серед людей з інвалідністю спостерігається вищий рівень бідності, ніж у не інвалідів.

Укажіть, якими нормативними актами регулюються питання соціального захисту дітей-інвалідів в Україні.

Завдання 3.4

Соціальний захист молоді

Мета завдання: навчитися застосовувати засоби соціально-правової політики в сфері соціального захисту, базові знання з юриспруденції та законодавства України в галузі соціального забезпечення.

Хід роботи

Соціальне самопочуття молоді є одним з головних показників розвитку суспільства. Для того щоб формування молоді відбувалося адекватно суспільним процесам, необхідно визначити її роль і місце в суспільстві,

з'ясувати її проблеми. Серед них є традиційні – кохання, дружба, пошуки сенсу життя, створення сім'ї тощо. Вирішення багатьох проблем залежить від факторів соціального життя. Не менш актуальними є здоров'я, освіта молоді, спілкування її з дорослими й однолітками.

Вивчаючи молодіжні проблеми, неможливо обійтися простим констатуванням позитивних чи тривожних фактів життєдіяльності молодих людей, потрібен глибокий системний аналіз буття молоді. Актуальним є питання постійного скорочення питомої ваги молоді щодо всього населення. В Україні за останні десять років її кількість знизилася з 22 до 20 %. За всіма прогнозами ця тенденція триватиме і надалі. Соціальні проблеми, тобто суперечності, що потребують свого вирішення на шляху соціального становлення молоді, наявні у всіх сферах її життєдіяльності.

Соціальні проблеми молоді проявляються надзвичайно гостро, і найважливішими з них, на вирішення яких мають насамперед сконцентруватися зусилля державної молодіжної політики, є: створення умов для вирішення проблем матеріального забезпечення молоді та їхніх родин; проблеми працевлаштування; доступність отримання якісної освіти; здоров'я та можливості його збереження та поліпшення; проблеми забезпечення житлом; проблеми підліткової та молодіжної злочинності й інших антисоціальних проявів; проблеми виховання молоді, зокрема патріотичного.

Укажіть, якими нормативними актами регулюються питання соціального захисту молодих людей в Україні.

Завдання 3.5

Соціальний захист жінок

Мета завдання: навчитися застосовувати засоби соціально-правової політики в сфері соціального захисту, базові знання з юриспруденції та законодавства України в галузі соціального забезпечення.

Хід роботи

Жінки стають жертвами скорочення штату, дискримінації під час прийому на роботу, нерівності в оплаті праці, великої кількості робіт, неоформлених офіційно, і нестабільних робочих умов, а також незаконних звільнень під час декретних відпусток. Раніше наведене може бути наслідком усталеної думки, що основним завданням жінки є виключно

домашня робота. Дослідження свідчать про те, що не тільки жінкам із малолітніми дітьми відмовляють у роботі, але й уся практика нерівної оплати праці жінок заснована на переконанні, що жінки не є основними годувальниками родин.

Укажіть, якими нормативними актами регулюються питання соціального захисту жінок в Україні.

Завдання 3.6

Соціальний захист наркозалежних людей

Мета завдання: навчитися застосовувати засоби соціально-правової політики в сфері соціального захисту, базові знання з юриспруденції та законодавства України в галузі соціального забезпечення.

Хід роботи

Під час стрімких змін соціально-економічного та політичного стану суспільства загострюються різні негативні явища, до яких належить і наркоманія. Україна займає особливе положення на світовому ринку наркотиків, оскільки вона притягує наркодилерів через гарне територіальне положення та сприятливі умови клімату, де вирощувати та продавати наркотики вигідно. Проблема гостро постала наприкінці 1980-х рр., і надалі розповсюдження нелегальних наркотиків набуло епідемічних форм. Наркоманія в Україні збільшується на 8 % за рік – тенденція, одна з найвищих у світі. 70 % наркоманів – молодь до 25 років. Суспільство виявилось не готовим до нового виклику, на самому початку епідемічного процесу не вдалося мобілізувати соціальні ресурси для ефективної боротьби із загрозливим явищем.

Укажіть, якими нормативними актами регулюються питання соціального захисту наркозалежних людей в Україні.

Завдання 3.7

Соціальний захист дітей, позбавлених батьківського піклування та дітей-сиріт

Мета завдання: навчитися застосовувати засоби соціально-правової політики в сфері соціального захисту, базові знання з юриспруденції та законодавства України в галузі соціального забезпечення.

Хід роботи

Сьогодні є багато бездолених дітей, які ідуть по життю без батьківської опіки, які мріють про сім'ю, про той затишок, якого бракує для того, щоб просто відчувати радість та тепло. Тому, хто виріс у родині, важко уявити, що відчуває маленька дитина, яка залишилась без батьків. Актуалізуються проблеми культури спілкування, адаптованості дітей і підлітків до навчально-виховних колективів. Об'єктивними причинами різкого зниження фізичного, психічного, соціального та духовного здоров'я молодого покоління є глибока соціально-економічна криза, екологічні проблеми, критичний стан щодо забезпечення дітей раціональним харчуванням, погана матеріально-технічна база системи охорони здоров'я й освіти.

Укажіть, якими нормативними актами регулюються питання соціального захисту дітей, позбавлених батьківського спілкування та дітей-сиріт.

Завдання 3.8

Соціальний захист осіб похилого віку

Мета завдання: навчитися застосовувати засоби соціально-правової політики в сфері соціального захисту, базові знання з юриспруденції та законодавства України в галузі соціального забезпечення.

Хід роботи

Уже доведено, що групою ризику, представники якої схильні до суїцидальної поведінки, є люди похилого віку. Одна із ключових проблем, яка підвищує схильність до суїцидальної поведінки у людей похилого віку – це самотність. З процесом старіння літня людина на своєму життєвому шляху зустрічається з низкою проблем, які формують зону суїцидального ризику. До цих проблем належать: фізичне та психічне здоров'я, втрата членів сім'ї та близьких, розлучення, депресія, проблема адаптації до нового життя після виходу на пенсію та самотність. З віком загострюються акцентуації характеру, змінюються цінності, що може стати причиною конфліктності та непорозумінь у відносинах з оточенням.

Укажіть, якими нормативними актами регулюються питання соціального захисту осіб похилого віку.

Завдання 3.9

Аналіз посадової інструкції керівника соціальної служби

Мета завдання: отримання навичок розроблення та впровадження посадової інструкції як основного нормативно-правового документу роботи працівників соціальної сфери.

Хід роботи

Необхідно проаналізувати посадову інструкцію керівника (менеджера) соціальної служби та виділити обов'язкові елементи, що необхідні для її формулювання. Далі слід запропонувати додаткові пункти, які, на ваш погляд, є обов'язковими для роботи працівників соціальної сфери.

Орієнтовні функціональні обов'язки керівника (менеджера) спеціалізованих соціальних служб Центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді

1. Здійснення координації діяльності соціальних працівників спеціалізованих соціальних служб для вразливих сімей і дітей (надалі – Служб): проведення щотижневих робочих нарад із соціальними працівниками для постановки завдань та здійснення контролю за їхнім виконанням; проведення щомісяця супервізійних зустрічей з метою забезпечення професійного зростання працівників Служб і вирішення проблемних питань; здійснення аналізу щодо якості надання соціальних послуг клієнтам спеціалізованих соціальних служб; забезпечення дотримання норм професійної етики та вимог етичного кодексу спеціалістів із соціальної роботи України соціальної роботи.

2. Сприяння поширенню методик соціального супроводу сімей щодо виконання превентивних функцій: здійснення втручання у кризу з метою запобігання розпаду сімей і передачі дітей під державну опіку.

3. Забезпечення тісної співпраці з місцевими органами опіки та піклування, службами й відомствами, до компетенції яких належать питання сімей і дітей (зокрема службою у справах неповнолітніх, опікунською радою, відділами освіти, сім'ї та молоді, охорони здоров'я, соціального забезпечення, кримінальною міліцією у справах неповнолітніх, комунальними службами, центрами зайнятості, РАГС тощо).

4. Представлення інтересів Служб та їхніх клієнтів у відповідних структурних підрозділах органів виконавчої влади місцевого самоврядування, у державних органах, інших організаціях та установах.

5. Участь у міжвідомчих нарадах, зустрічах і засіданнях з метою розгляду справ, що входять до компетенції Служб та їхніх клієнтів (опікунська рада, координаційна рада з питань охорони дитинства, робочі зустрічі представників різних установ).

6. Забезпечення надання комплексної соціальної допомоги клієнта Служб із метою забезпечення права дитини на проживання і виховання в сімейному оточенні та відпрацювання альтернативи у вирішенні проблемних питань в інтересах дітей.

7. Ведення листування з питань, покладених на Служби.

8. Здійснення контролю щодо дотримання правил конфіденційності в роботі Служб.

9. Забезпечення підготовки інформаційних матеріалів для ЗМІ щодо діяльності Служб.

10. Забезпечення підготовки фінансових й аналітичних звітів для представництва благодійної організації "Кожній дитині" в Україні.

Запитання для самостійної роботи

1. Наведіть класифікацію джерел права соціального забезпечення.

2. Що таке Конституція та яку роль вона відіграє в процесі формування соціальних прав громадян?

3. Які соціальні права мають громадяни України відповідно до Конституції?

4. Які категорії громадян мають право на соціальний захист з боку держави?

5. Що таке закони-хартії? Наведіть приклад.

Тема 4. Міжнародні правові гарантії щодо реалізації соціальних прав людини

Завдання 4.1

Проблеми реалізації міжнародних соціальних прав людини в Україні

Мета завдання: формування здатності аналізувати наявну нормативно-правову базу стосовно соціального забезпечення населення в Україні.

Хід роботи

Необхідно заповнити табл. 6 та зробити висновки.

Таблиця 6

Соціальні права людини відносно до міжнародного законодавства та проблеми їхньої реалізації в Україні

Соціальні права	Проблеми реалізації
Загальна декларація прав людини	
Право на соціальне забезпечення (ст. 22)	
Право на достатній життєвий рівень, який є необхідним для підтримання здоров'я і добробуту свого та своєї сім'ї (ст. 25)	
Право на забезпечення у випадку втрати засобів до існування через незалежні від людини обставини (ст. 25)	
Європейська соціальна хартія (переглянута)	
Право на користування послугами соціальних служб (ст. 14)	
Право інвалідів на самостійність, соціальну інтеграцію та участь у житті суспільства (ст. 15)	
Право сім'ї на соціальний, правовий та економічний захист (ст. 16)	
Право дітей і підлітків на соціальний, правовий та економічний захист (ст. 17)	
Право осіб похилого віку на соціальний захист (ст. 23)	
Право на захист від бідності та соціального відчуження (ст. 30)	

Запитання для самостійної роботи

1. Перелічіть відомі вам міжнародні організації, діяльність яких спрямована на врегулювання питань соціального характеру.
2. Які соціальні права гарантує Європейська соціальна хартія?
3. Перелічіть основні проблеми України на шляху реалізації основних соціальних прав, передбачених нормативними актами міжнародних організацій.

Змістовий модуль 2

Особливості державного регулювання соціальної сфери в Україні

Тема 5. Система державних соціальних стандартів та гарантій

Завдання 5.1

Формування споживчого кошику студента

Мета завдання: набуття навичок формування та розрахунку вартості споживчого кошика.

Хід роботи

Прожитковий мінімум – це вартісна величина достатнього для забезпечення нормального функціонування організму людини, збереження його здоров'я набору продуктів харчування, а також мінімального набору непродовольчих товарів і мінімального набору послуг, необхідних для задоволення основних соціальних і культурних потреб особистості.

Споживчий кошик – це набір товарів, що характеризує типовий рівень і структуру місячного (річного) споживання людини або сім'ї.

Дайте відповідь на запитання, "що спільного та в чому полягає відмінність прожиткового мінімуму та споживчого кошику?".

У табл. 7 наведено склад сучасного споживчого кошику для осіб працездатного віку в Україні.

Таблиця 7

Склад сучасного споживчого кошику для осіб працездатного віку в Україні

Складова	Одиниця виміру	Кількість
1	2	3
Харчові продукти		
Хлібопродукти		
хліб пшеничний	кг	62
житній хліб	кг	39
Борошно пшеничне	кг	9,4
Макаронні вироби	кг	4

1	2	3
Крупи		
рисова	кг	2,5
пшенична	кг	1
гречана	кг	2
вівсяна	кг	1,1
Бобові	кг	1,9
Картопля	кг	95
Овочі (зокрема солоні, квашені)		
капуста	кг	28
помідори, огірки	кг	25
морква	кг	9
буряк	кг	9
цибуля	кг	9,1
часник	кг	0,9
Інші сезонні овочі (кабачки, гарбуз)	кг	13
Баштанні (кавун, диня)	кг	16
Фрукти і ягоди		
фрукти і ягоди свіжі	кг	60
сухофрукти	кг	4
Цукор	кг	24
Кондитерські вироби	кг	13
Соняшникова олія	кг	7,1
Яйця	шт.	220
Маргарин	кг	2
Молоко та молочні вироби		
молоко	кг	60
кисломолочні продукти (кефір, ряжанка)	кг	60
сир м'який	кг	10
сметана	кг	5
сир твердий	кг	3,5
масло вершкове	кг	5
М'ясо та м'ясні продукти		
яловичина	кг	16
свинина	кг	6
птиця	кг	14

1	2	3
субпродукти	кг	4
ковбасні вироби	кг	9
сало	кг	2
Риба та морепродукти		
риба свіжа, свіжоморожена	кг	7
оселедець	кг	4
Непродовольчі товари		
Миючі засоби та засоби для чищення		
мило туалетне (100 г)	шт.	14
мило господарське (250 г)	шт.	11
синтетичні миючі засоби (500 г)	шт.	8
шампунь (250 г)	шт.	2
крем для взуття (50 г)	шт.	2
Засоби гігієни		
зубна паста (75 г)	шт.	6
зубна щітка	шт.	4
одеколон	шт.	1
гребінець	шт.	1
санітарно-гігієнічні вироби з паперу	шт.	12
Предмети санітарії та ліки		
вата (250 г)	шт.	4
бинт	шт.	3
судинорозширювальні таблетки, валідол (10 шт.)	шт.	5
Заспокійливі		
валеріана, таблетки, 10 шт.	шт.	1
корвалмент, таблетки, 10 шт.	шт.	3
корвалол, краплі	шт.	1
Жарознижуючі – парацетамол, 10 шт.	шт.	3
Знеболюючі та спазмолітичні		
анальгін, таблетки, 10 шт.	шт.	3
дротаверін, таблетки, 10 шт.	шт.	1
Сорбенти – активоване вугілля, таблетки, 10 шт.	шт.	3

Закінчення табл. 7

1	2	3
Антигістамінні – лоратадин, таблетки, 10 шт.	шт.	2
Нестероїдні		
ібупрофен, таблетки, 50 шт.	шт.	1
німесулід, таблетки, 30 шт.	шт.	1
очні краплі – сульфацил, 200 мл	шт.	2
антисептик – фурацилін, таблетки 10 шт.	шт.	2
Дезінфекційні засоби		
йоддицерин, розчин, 25 мл	шт.	1
діамантовий зелений, розчин, 25 мл	шт.	1
лейкопластир бактерицидний, 10 шт.	шт.	3
джгут	шт.	1
термометр медичний	шт.	1
Послуги		
Користування житлом	м ² загальної площі на особу	21 на місяць
Централізоване постачання холодної води	м ³ на особу	28,8 на рік
Централізоване водовідведення	м ³ на особу	48 на рік
Централізоване опалення	Гкал на 1 м ³ опалювальної площі в опалювальний період	0,129 на рік
Централізоване постачання гарячої води	м ³ на особу	19,2 на рік
Газопостачання	м ³ на особу	6 на місяць
Електропостачання	кВт·год на особу	70 на місяць

За прикладом табл. 7 побудуйте та розрахуйте власний споживчий кошик з групуванням елементів в три великі групи: продовольчі товари, непродовольчі товари та послуги.

Яких елементів, на ваш погляд, не вистачає у складі споживчого кошику, наведеного в табл. 7? Що включають у свій споживчий кошик різні раїни світу?

Зробіть висновок про збалансованість споживчого кошика в Україні.

Запитання для самостійної роботи

1. Що таке соціальний захист населення?
2. Охарактеризуйте мету соціального захисту населення.
3. Хто виступає об'єктом соціального захисту в Україні?
4. Перелічіть та охарактеризуйте основні складові соціального захисту в Україні.
5. Перелічіть основні принципи соціального захисту населення в Україні.
6. Охарактеризуйте основні форми соціального захисту.
7. Перелічіть категорії громадян, які мають право на загальний соціальний захист.
8. Перелічіть категорії громадян, які мають право на спеціальний соціальний захист.
9. Що таке соціальне страхування?
10. Перелічіть основні принципи соціального страхування в Україні.
11. Які види загальнообов'язкового державного соціального страхування ви знаєте?

Тема 6. Особливості соціального захисту населення в Україні

Завдання 6.1

Визначення соціальних пільг, компенсаційних виплат і послуг для суддів

Мета завдання: формування здатності аналізувати ефективність реалізації соціально-економічної підтримки населення та здійснювати відповідну корекцію в межах компетентності.

Хід роботи

До соціальної служби звернувся суддя у відставці з проханням роз'яснити йому, на які соціальні пільги, виплати (вказати розмір) та послуги він має право. Надайте роз'яснення.

Завдання 6.2

Визначення соціальних пільг, компенсаційних виплат і послуг для дітей з інвалідністю

Мета завдання: формування здатності аналізувати ефективність реалізації соціально-економічної підтримки населення та здійснювати відповідну корекцію в межах компетентності.

Хід роботи

До соціальної служби звернулася дитина з інвалідністю з проханням роз'яснити, на які соціальні пільги, виплати (вказати розмір) та послуги ця особа має право. Надайте роз'яснення.

Завдання 6.3

Визначення соціальних пільг, компенсаційних виплат і послуг для постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи

Мета завдання: формування здатності аналізувати ефективність реалізації соціально-економічної підтримки населення та здійснювати відповідну корекцію в межах компетентності.

Хід роботи

До соціальної служби звернулася людина, яка постраждала внаслідок Чорнобильської катастрофи першої категорії з проханням роз'яснити їй, на які соціальні пільги, виплати (вказати розмір) та послуги вона має право. Надайте роз'яснення.

Завдання 6.4

Визначення соціальних пільг, компенсаційних виплат і послуг для дітей-сиріт

Мета завдання: формування здатності аналізувати ефективність реалізації соціально-економічної підтримки населення та здійснювати відповідну корекцію в межах компетентності.

Хід роботи

До соціальної служби звернулася дитина сирота з проханням роз'яснити йому, на які соціальні пільги, виплати (вказати розмір) та послуги він має право. Надайте роз'яснення.

Завдання 6.5

Визначення соціальних пільг, компенсаційних виплат і послуг для ветеранів праці

Мета завдання: формування здатності аналізувати ефективність реалізації соціально-економічної підтримки населення та здійснювати відповідну корекцію в межах компетентності.

Хід роботи

До соціальної служби звернулася ветеран/ка праці з проханням роз'яснити йому/їй, на які соціальні пільги, виплати (вказати розмір) та послуги він/вона має право. Надайте роз'яснення.

Завдання 6.6

Визначення соціальних пільг, компенсаційних виплат і послуг для ВІЛ-інфікованих

Мета завдання: формування здатності аналізувати ефективність реалізації соціально-економічної підтримки населення та здійснювати відповідну корекцію в межах компетентності.

Хід роботи

До соціальної служби звернувся ВІЛ-інфікований з проханням роз'яснити йому, на які соціальні пільги, виплати (вказати розмір) та послуги він має право. Надайте роз'яснення.

Завдання 6.7

Визначення соціальних пільг, компенсаційних виплат і послуг для одиноких матерів

Мета завдання: формування здатності аналізувати ефективність реалізації соціально-економічної підтримки населення та здійснювати відповідну корекцію в межах компетентності.

Хід роботи

До соціальної служби звернулася одинока матір з проханням роз'яснити їй, на які соціальні пільги, виплати (вказати розмір) та послуги вона має право. Надайте роз'яснення.

Завдання 6.8

Визначення соціальних пільг, компенсаційних виплат і послуг для безхатченків

Мета завдання: формування здатності аналізувати ефективність реалізації соціально-економічної підтримки населення та здійснювати відповідну корекцію в межах компетентності.

Хід роботи

До соціальної служби звернувся безхатченко з проханням роз'яснити йому, на які соціальні пільги, виплати (вказати розмір) та послуги він має право. Надайте роз'яснення.

Завдання 6.9

Визначення соціальних пільг, компенсаційних виплат і послуг для безробітних

Мета завдання: формування здатності аналізувати ефективність реалізації соціально-економічної підтримки населення та здійснювати відповідну корекцію в межах компетентності.

Хід роботи

До соціальної служби звернулася безробітна жінка з проханням роз'яснити їй, на які соціальні пільги, виплати (вказати розмір) та послуги вона має право. Надайте роз'яснення.

Завдання 6.10

Визначення рівня емпатичних здібностей у студентів за тестом Бойко

Мета завдання: формування здатності аналізувати рівень власної емпатії та емпатії інших людей.

Хід роботи

Емпатія передбачає осмислене уявлення внутрішнього світу партнера зі спілкування. Емпатія виникає швидше та легше в разі подібності поведінкових і емоційних реакцій.

Як особливі форми емпатії виділяють:

- співпереживання – переживання співрозмовником тих самих почуттів, які відчуває інша людина, ставлячи себе на його місце;
- співчуття – переживання через почуття іншого.

Оцініть, властиві вам такі особливості, чи згодні ви з твердженнями (відповідь "так" або "ні").

Тестовий матеріал (питання)

1. У мене є звичка уважно вивчати обличчя та поведінку людей, щоб зрозуміти їхній характер, нахили, здібності.

2. Якщо люди, що мене оточують, виявляють ознаки нервозності, я зазвичай залишаюся спокійним.

3. Я більше вірю доводам свого розуму, ніж інтуїції.

4. Я вважаю цілком доречним для себе цікавитися домашніми проблемами товаришів по службі.

5. Я можу легко увійти в довіру до людини, якщо буде потрібно.

6. Зазвичай я з першої ж зустрічі вгадую "споріднену душу" в новій людині.

7. Я з цікавості зазвичай заводжу розмову про життя, роботу, політику із випадковими попутниками в поїзді, літаку.

8. Я втрачаю душевну рівновагу, якщо люди, що мене оточують, чимось пригнічені.

9. Моя інтуїція – більш надійний засіб розуміння оточення, ніж знання або досвід.

10. Виявляти цікавість до внутрішнього світу іншої особистості – нетактовно.

11. Часто своїми словами я ображаю близьких мені людей, не помічаючи того.

12. Я легко можу уявити себе будь-якою твариною, відчувати її поведки і стан.

13. Я рідко говорю про причини вчинків людей, які мають до мене безпосереднє відношення.

14. Я рідко беру близько до серця проблеми своїх друзів.

15. Зазвичай за кілька днів я відчуваю: щось має статися з близькою мені людиною, і очікування виправдовуються.

16. У спілкуванні з діловими партнерами зазвичай намагаюся уникати розмов про особисте.

17. Іноді близькі дорікають мене в черствості, неухважності до них.

18. Мені легко вдається копіювати інтонацію, міміку людей, наслідуючи їм.

19. Мій цікавий погляд часто бентежить нових партнерів.

20. Чужий сміх зазвичай заражає мене.

21. Часто, діючи навмання, я знаходжу правильний підхід до людини.

22. Плакати від щастя нерозумно.

23. Я здатний повністю злитися з коханою людиною, як би розчинившись у ній.

24. Мені рідко зустрічалися люди, яких я розумів би без зайвих слів.

25. Я мимоволі або з цікавості часто підслуховую розмови сторонніх людей.

26. Я можу залишатися спокійним, навіть якщо всі навколо мене хвилюються.

27. Мені простіше підсвідомо відчувати сутність людини, ніж зрозуміти її, "розклавши по поличках".

28. Я спокійно ставлюся до дрібних неприємностей, які трапляються у кого-небудь з членів сім'ї.

29. Мені було б важко задушевно, довірливо розмовляти з настороженою, замкнутою людиною.

30. У мене творча натура – поетична, художня, артистична.

31. Я без особливої цікавості вислуховую сповіді нових знайомих.

32. Я засмучуюся, якщо бачу, що людина плаче.

33. Моє мислення більше відрізняється конкретністю, строгістю, послідовністю, ніж інтуїцією.

34. Коли друзі починають говорити про свої неприємності, я вважаю за краще перевести розмову на іншу тему.

35. Якщо я бачу, що у когось з близьких погано на душі, то зазвичай утримуюся від розпитувань.

36. Мені важко зрозуміти, чому дрібниці можуть так сильно засмучувати людей.

Ключ до тесту

Підраховується кількість правильних відповідей за кожною шкалою, а потім визначається сумарна оцінка. Оцінки за кожною шкалою можуть варіюватись від 0 до 6 балів і вказують на значущість конкретного параметра в структурі емпатії.

1. Раціональний канал емпатії: +1, +7, -13, +19, +25, -31.

2. Емоційний канал емпатії: -2, +8, -14, +20, 26, +32.

3. Інтуїтивний канал емпатії: -3, +9, +15, +21, +27, -33.

4. Установки, що сприяють емпатії: +4, -10, -16, -22, -28, -34.

5. Проникаюча здатність в емпатії: +5, -11, -17, -23, -29, -35.

6. Ідентифікація в емпатії: +6, +12, +18, -24, +30, -36.

Інтерпретація результатів

Аналізуються показники окремих шкал і загальна сумарна оцінка рівня емпатії.

У цій методиці в структурі емпатії розрізняються шість тенденцій (шкал).

Раціональний канал емпатії характеризує спрямованість уваги, сприйняття і мислення емпата на сутність будь-якої іншої людини – на його стан, проблеми, поведінку. Це спонтанний інтерес до іншого, що відкриває шляхи емоційного й інтуїтивного відображення партнера. У раціональному компоненті емпатії не слід шукати логіку або мотивацію інтересу до іншого. Партнер привертає увагу своєю людськістю, що дозволяє емпату неупереджено виявляти його сутність.

Емоційний канал емпатії. Фіксується здатність емпата входити в одну емоційну "хвилю" з оточенням – співпереживати, брати участь. Емоційна чуйність у цьому випадку стає засобом "входження" в енергетичне поле партнера. Зрозуміти його внутрішній світ, прогнозувати поведінку й ефективно впливати можливо тільки в тому випадку, якщо сталося емоційне підстроювання до співбесідника. Співучасть і співпереживання виконують роль сполучної ланки, провідника від емпата до співбесідника і назад.

Інтуїтивний канал емпатії. Бальна оцінка свідчить про здатність людини бачити поведінку партнерів, діяти в умовах нестачі об'єктивної інформації про них, спираючись на досвід, що зберігається в підсвідомості. На рівні інтуїції формуються різні відомості про партнерів. Інтуїція менше залежить від стереотипів, ніж осмислене розуміння партнерів.

Установки, що сприяють або перешкоджають емпатії відповідно полегшують або ускладнюють дію всіх емпатичних каналів. Ефективність емпатії знижується, якщо людина намагається уникати особистих контактів, вважає недоречним виявляти цікавість до іншої особистості, переконана себе спокійно ставитися до переживань і проблем оточення. Подібні настрої різко обмежують діапазон емоційної чуйності й емпатичного сприйняття. Навпаки, різні канали емпатії діють активніше та надійніше, якщо немає перешкод з боку установок особистості.

Проникаюча здатність в емпатії розцінюється як важлива комунікативна властивість людини, особливо людини, яка працює в соціальній сфері, що дозволяє створювати атмосферу відкритості, довірливості, задушевності. Кожен з нас своєю поведінкою і ставленням до партнерів сприяє мовно-емоційному обміну або перешкоджає йому. Розслаблення партнера сприяє емпатії, а атмосфера напруженості, неприродності, підозрливості перешкоджає розкриттю й емпатичного розуміння.

Ідентифікація – ще одна неодмінна умова успішної емпатії. Це вміння зрозуміти іншого на основі переживань, постановки себе на місце партнера. В основі ідентифікації легкість, рухливість і гнучкість емоцій, здатність до наслідування.

Сумарний показник теоретично може змінюватися і межах від 0 до 36 балів.

Норми тесту Бойко на рівень емпатії:

30 балів і вище – дуже високий рівень емпатії;

29 – 22 – середній;

21 – 15 – занижений;
менше 14 балів – дуже низький.

Завдання 6.11

Кейс "Робота з людьми похилого віку"

Мета завдання: формування здатності до організації роботи з різними категоріями соціально вразливих верств населення.

Хід роботи

Організатори Харківського Олімпійського дня звернулися до волонтерського центру одного з навчальних закладів з проханням допомогти в організації заходу в парку ім. М. Горького, надати 150 волонтерів для роботи на різних майданчиках за напрямками:

- транспорт;
- медіа;
- організація харчування;
- надання та отримання інформації;
- супровід гостей заходу;
- робота з глядачами;
- акредитація;
- лінгвістичні послуги.

Особливу увагу організатори приділили набору волонтерів з громадян похилого віку в кількості 40 осіб.

Програма заходу: Свято розпочнеться з легкоатлетичного забігу на 5 км, у якому зможуть взяти участь усі охочі. Також у рамках Олімпійського дня пройдуть турніри з футболу, спорту на пілоні, воркауту і повітряної акробатики. З самого ранку в парку буде працювати павільйон для перевірки рівня фізичної підготовки. За допомогою спеціально розробленого комплексу вправ "Мій Олімп" будь-який охочий зможе перевірити свою спортивну форму. Також у парку буде дано старт велопробігу "Олімпійський день".

Кульмінацією свята стане зоряний гала-матч з футболу між командами олімпійських чемпіонів зимових і літніх видів спорту. Крім того, в рамках святкування відбудеться вшанування спортсменів-ветеранів

Великої Вітчизняної війни. Крім того, в парку пройде фотосесія з олімпійським факелом, буде працювати майданчик графіті. Урочисті заходи триватимуть з 10.00 до 18.00.

Очікується, що у святі візьмуть участь понад 300 осіб, а приєднаються до урочистостей більше 2 тис. глядачів.

Час роботи волонтерів: 8 годин.

Сервіси для волонтерів: уніформа, організація харчування.

Завдання:

запропонуйте форми залучення та канали залучення громадян похилого віку в волонтерську діяльність у рамках заданого проєкту;

складіть вакансію для срібних волонтерів з урахуванням їхньої специфіки здоров'я, медичних показників, досвіду та ін.;

позначте особливості організації робочого місця та умов праці срібних волонтерів за обраними функціональними напрямками;

складіть список ризиків – внутрішніх і зовнішніх причин відмови літніх людей від участі в заданому заході та шляхи їхньої мінімізації.

Завдання 6.12

Кейс "Робота з людьми з обмеженими можливостями"

Мета завдання: формування здатності до організації роботи з різними категоріями соціально вразливих верств населення.

Хід роботи

Волонтерський центр щорічно залучається до організації одного з великих кінофестивалів "Кіно без кордонів". Він проходить з участю представників різних волонтерських, благодійних організацій, державних і муніципальних установ, що працюють у соціальній сфері на території міста Харкова, а також видних громадських і політичних діячів, зірок шоу-бізнесу. У цьому році для адаптації та залучення до активного і цікавого життя інвалідів, адміністрація ВЦ вирішила залучити хлопців з інвалідністю як волонтерів (30 осіб) до організації знакового заходу.

Необхідна кількість волонтерів з інвалідністю: 30 осіб.

Сервіси для волонтерів: транспорт, харчування 1 раз в день.

Час роботи волонтерів: 4-годинна зміна.

Завдання:

складіть піраміду потреб (ієрархію) потенційних волонтерів-інвалідів і мотиваційну програму з їхнього залучення до заходу, з огляду на специфіку їхньої життєдіяльності;

розробіть рекомендації щодо можливої функціональної специфіки та можливих видів діяльності заданої категорії волонтерів у рамках проведення кінофестивалю;

уявіть потенційні ризики залучення людей з інвалідністю до волонтерської діяльності та шляхи їх вирішення.

Тема 7. Фінансування соціальної сфери

Завдання 7.1

Визначення особливостей фінансування соціальної сфери в інших країнах

Мета завдання: формування здатності розробляти пріоритетні напрями фінансування розвитку галузей соціальної сфери в Україні з урахуванням зарубіжного досвіду.

Хід роботи

Проаналізуйте особливості фінансування соціальної сфери в інших країнах та заповнити табл. 8. Зробіть висновки.

Таблиця 8

Особливості фінансування соціальної сфери в інших країнах

Країна	Особливості фінансування	Можливості використання в Україні
Швеція		
Німеччина		
США		
Польща		
Японія		
Великобританія		

Завдання 7.2

Визначення особливостей фінансування соціальної сфери в Україні

Хід роботи

Проаналізуйте статистичні щодо розподілу видатків бюджету на різні сфери життя суспільства. Заповніть табл. 9. Зробіть висновок про питому вагу видатків бюджету на соціальний захист і соціальне забезпечення у співвідношенні з іншими статтями витрат. Зробіть висновки.

Таблиця 9

Аналіз розподілу видатків бюджету на різні сфери життя населення

Видатки бюджету	По роках											
	2016		2017		2018		2019		2020		2021	
	Млн грн	Питома вага, %	Млн грн	Питома вага, %	Млн грн	Питома вага, %	Млн грн	Питома вага, %	Млн грн	Питома вага, %	Млн грн	Питома вага, %
Оборона												
Громадський порядок, безпека, судова влада												
Економічна діяльність												
Охорона навколишнього середовища												
Житлово-комунальне господарство												
Охорона здоров'я												
Духовний і фізичний розвиток												
Освіта												
Соціальний захист і соціальне забезпечення												

Завдання 7.3

Пошук шляхів залучення коштів на соціальні проекти

Мета семінарського заняття: формування навичок і вмінь залучення інвестицій на вирішення соціальних проблем.

Хід роботи

Кейс 1

Волонтерський центр на базі закладу вищої освіти зацікавлений в організації стажування своїх співробітників і студентів-волонтерів у США за темою "Соціальне підприємництво і service learning" з метою набуття досвіду у заданій сфері й тиражування його в українських регіонах.

Завдання:

визначте можливість залучення фінансових коштів на стажування, і можливу суму, ризику участі в конкурсі;

знайдіть джерела фінансування для організації стажування студентів в США, вивчіть можливості залучення коштів, особливості звітності, вивчіть заявочну документацію.

Кейс 2

Весняний тиждень добра (далі – ВНД) – щорічна загальноукраїнська добровольча акція, яка проводиться повсюдно в нашій країні, починаючи з 1997 року, і формується на основі добровольчих заходів різних організацій, установ і приватних осіб, які організовують соціально значущі благодійні заходи.

Метою ВНД є: просування ідеї волонтерства як важливого ресурсу для вирішення соціальних проблем місцевої громади та підвищення громадянської активності населення; популяризація ідей, цінностей і практики волонтерства; зміцнення співпраці між інститутами громадянського суспільства й органами державної влади в спільному вирішенні соціальних проблем.

Цілі та завдання ВНД повністю відповідають пріоритетам державної політики в сфері підтримки волонтерства, державної молодіжної та соціальної політики, і націлені на їхню реалізацію.

Тому ця акція – свого роду унікальний партнерський захід, тиждень добровольців, яка щороку об'єднує зусилля тисяч добровольців по всій Україні – школярів, студентів, представників навчальних, громадських,

комерційних і державних установ, органів влади, ЗМІ та всіх охочих – для спільного вирішення соціально значущих завдань від самих маленьких до загальноукраїнських.

Координація заходів тижня здійснюється Національним координаційним комітетом (НКК), який складається з регіональних представників.

Завдання:

складіть цільову модель для проєкту "Весняний тиждень добра" в регіоні перебування;

вказіть потенційних партнерів.

Умови:

регіон обирається самостійно;

цільових груп має бути не більше трьох;

термін реалізації проєкту – один календарний тиждень квітня місяця.

Завдання 7.4

Семінар "Фінансування соціальної сфери в Україні"

Мета семінарського заняття: формування навичок і вмінь публічного, аргументованого обговорення актуальних питань проблем фінансування соціальної сфери в Україні.

План семінарського заняття

1. Бюджетне фінансування соціальної сфери України.
2. Позабюджетне фінансування соціальної сфери в Україні.
3. Особливості фінансування медичного страхування.
4. Проблеми фінансового забезпечення соціальної сфери в Україні.

Запитання для самостійної роботи

1. Охарактеризуйте тенденції фінансування соціальної сфери в останні роки в Україні.
2. Які види соціальних трансфертів ви знаєте?
3. Назвіть та охарактеризуйте джерела фінансування заходів соціального захисту в Україні.
4. Назвіть найбільш суттєві на Ваш погляд проблеми фінансування соціальної сфери в Україні.

Тема 8. Закордонний досвід регулювання соціальної сфери

Завдання 8.1

Аналіз передового закордонного досвіду регулювання соціальної сфери

Мета завдання: розроблення пріоритетних напрямів розвитку галузей соціальної сфери в Україні з урахуванням зарубіжного досвіду.

Хід роботи

Заповніть табл. 10. Зробіть висновки.

Таблиця 10

Можливості впровадження інноваційних технологій соціальної роботи в Україні

Країна	Інноваційної технології соціальної роботи	Можливість реалізації в Україні
США		
Німеччина		
Швеція		
Росія		
Японія		
Канада		
Франція		
Великобританія		

Завдання 8.2

Створення волонтерської організації

Мета завдання: формування здатності розробляти кодекс корпоративної етики в організації.

Хід роботи

Студенти об'єднуються в три групи, кожній з яких необхідно розробити створити волонтерську організацію, діяльність якої була б спрямована на вирішення певної соціальної проблеми в українському суспільстві,

з урахуванням передового закордонного досвіду вирішення подібної проблеми.

Відповідно до ЗУ "Про волонтерську діяльність" це добровільна, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги.

На рис. 5 наведено орієнтовну структуру описання змісту волонтерської діяльності.

Для того щоб створити волонтерську організацію, необхідно залучити певні ресурси, які є сукупністю витрат: матеріальних, технологічних, фінансових, інформаційних, кадрових, особистісних, які використовуються для досягнення мети організації. На рис. 6 наведено приблизний перелік ресурсів, необхідних для роботи волонтерської організації.

Запитання, на які необхідно дати відповідь у процесі створення волонтерської організації:

1. Визначте та сформулюйте соціальну проблему.
2. Який реальний стан проблеми?
3. Який бажаний результат?
4. Чому наразі не так, як має бути?
5. Які конкретні кроки необхідно зробити для досягнення мети?
6. Які матеріальні, людські та інші ресурси необхідно задіяти для вирішення проблеми?

Рис. 5. Орієнтовна структура описання змісту волонтерської діяльності

Рис. 6. Приблизний перелік ресурсів, необхідних для роботи волонтерської організації

Завдання 8.3

Кейс "Особливості волонтерської діяльності"

Мета завдання: формування здатності до психологічної та комунікаційної роботи з соціально вразливим верствами населення.

Хід роботи

Прекрасно, що є такі люди, які свідомо займаються волонтерством на благо інших. Той, хто від душі й безкорисливо працює на благо інших, може сміливо назвати себе відповідальною людиною. Бути волонтером – це нести добро, допомагати в лихі часи людям або тим, хто не може допомогти собі сам. Але буває і так, що волонтер стає тим, хто "заподіює добро".

У відділенні загальної гематології лежав 12-літній хлопчик Володимир, у якого шкіра була жовто-зеленого кольору. Очі у нього також були жовті. Це було викликано підвищеним рівнем білірубіну. І, хоча сам колір шкіри для дитини не є небезпечним, на волонтера, який зайшов до нього вперше в гості, колір справив вельми сильне враження. Побачивши жовто-зелену дитину, цей волонтер став ще більш серйозно ставитися до необхідності надіти халат або помити руки перед відвідуванням дітей, тільки б

не занести якусь інфекцію, особистому спілкуванню з хлопчиком віддав перевагу врученню йому нового подарунка.

При цьому волонтер не хотів міняти собі місце роботи і підопічного, постійно говорив, що цей хлопчик без нього пропаде. Вдома відмовлявся від усієї домашньої роботи, посилаючись на зайнятість у лікарні, а в соціальних мережах люто засуджував тих, хто не займається волонтерством, відзначаючи, що "це найважливіше в житті".

Завдання:

а) виявити смислові помилки, яких припускаються волонтером. Які ще можуть бути допущені смислові помилки волонтерів при роботі з дітьми або людьми з інвалідністю, особливо, якщо останні знаходяться в скрутному становищі?

б) запропонувати не менше трьох світоглядних установок, спрямованих на корекцію помилок.

Запитання для самостійної роботи

1. Охарактеризуйте основні технології соціальної роботи з сім'ями та дітьми.

2. Охарактеризуйте основні технології соціальної роботи з дітьми з інвалідністю.

3. Охарактеризуйте основні технології соціальної роботи з особами з інвалідністю.

4. Охарактеризуйте основні технології соціальної роботи з бідними та малозабезпеченими.

5. Охарактеризуйте основні технології соціальної роботи з людьми похилого віку.

6. Охарактеризуйте основні технології соціальної роботи з мігрантами та біженцями.

Тема 9. Сучасний стан і перспективи розвитку державного регулювання соціальної сфери в Україні

Завдання 9.1

SWOT-аналіз стану соціальної сфери в Україні

Мета завдання: формування здатності робити обґрунтовані висновки щодо стану соціальної сфери країни, резервів і перспектив її розвитку.

Хід роботи

Заповніть табл. 11. Зробіть висновки.

Таблиця 11

SWOT-аналіз стану соціальної сфери в Україні

Сильні сторони	Слабкі сторони	Можливості	Загрози
Демографічні фактори			
Культурний і туристичний потенціал			
Система соціального забезпечення			
Система охорони здоров'я			
Система освіти			
Соціально-економічний розвиток			
Міжнародні вектори впливу			

Запитання для самостійної роботи

1. Оцініть сучасний стан розвитку соціальної сфери в Україні, використовуючи SWOT-аналіз.
2. Окресліть перспективи подальшого розвитку соціальної сфери в Україні.

Рекомендована література

Основна

1. Костюк І. В. Державне регулювання розвитку соціальної інфраструктури : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец.

08.00.03 "Економіка та управління народним господарством" / І. В. Костюк. – Львів, 2015. – 265 с.

2. Лопушняк Г. С. Державна соціальна політика як передумова економічного розвитку України / Г. С. Лопушняк. – Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2011. – 372 с.

3. Соціальна економіка : навч. посіб. / Г. В. Назарова, С. Ю. Гончарова, Ю. В. Сотнікова, Н. В. Аграмакова. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. – 240 с.

4. Система соціального захисту та соціального забезпечення в Україні: сучасний стан та перспективи реформування / О. Романюк, Л. Чорний, К. Рубановський, В. Попович. – Київ : Центр громадської експертизи, 2009. – 108 с.

Додаткова

5. Болотіна Н. Б. Право соціального захисту України [Текст] : навч. посіб. / Н. Б. Болотіна. – Київ : Знання, 2005. – 615 с.

6. Бражко О. В. Державне регулювання зайнятості населення в умовах соціально-економічного розвитку України [Текст] : монографія / О. В. Бражко. – Запоріжжя : КПУ, 2009. – 200 с.

7. Введення у соціальну роботу [Текст] : навч. посіб. / А. М. Бойко, І. М. Грига, Н. В. Кабаченко [та ін.]. – Київ : Фенікс, 2001. – 288 с.

8. Ганслі Т. М. Соціальна політика та соціальне забезпечення за ринкової економіки [Текст] / Т. М. Ганслі. – Київ : Основи, 1996. – 237 с.

9. Державна політика: аналіз та механізм її впровадження в Україні [Текст] : навч. посіб. / кол. авт. ; за заг. ред. В. А. Ребкала та В. В. Тертички. – Київ : Вид-во УАДУ, 2000. – 232 с.

10. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування, соціальний захист та пенсійне забезпечення: у цифрах і фактах [Текст]. – Київ : Міністерство праці та соціальної політики України ; Пенсійний Фонд України, 2010. – 66 с.

11. Єременко В. Г. Основи соціальної економіки [Текст] : попул. кур. / В. Г. Єременко. – Київ : МАУП, 1997. – 168 с.

12. Корецька С. О. Нормативи та соціальні стандарти в механізмі бюджетного фінансування галузей соціальної сфери / С. О. Корецька // Економічний простір [Текст]. – 2009. – № 21. – С. 130–137.

13. Кравченко М. Основні підходи до реформування системи пільг в Україні / Мілена Кравченко // Державне управління та місцеве самоврядування [Текст] : зб. наук. пр. – Вип. 3(6). – Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2010. – С. 155–164.

14. Лопушняк Г. С. Інституційне забезпечення державної соціальної політики: проблемно-теоретичні аспекти / Г. С. Лопушняк // Актуальні проблеми державного управління [Текст] : зб. наук. пр. – № 2 (40). – Харків : Вид-во ХарРІ НАДУ "Магістр", 2011. – С. 31–38.

Інформаційні ресурси

15. Баранова Н. П. Соціальні стандарти та соціальні гарантії в системі соціальної політики України [Електронний ресурс] / Н. П. Баранова, Т. В. Новікова; ЦПСД. – Режим доступу : http://cpsr.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=42:2010-06-13-21-23-&catid=20:2010-06-13-21-06-26&Itemid=27.

16. Європейська конвенція про соціальне забезпечення № ETS № 78 від 14.12.1972 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=7112#section-4>.

17. Європейська соціальна хартія: Хартія Ради Європи, Міжнародний документ № ETS № 163 від 03.05.1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=7112#section-4>.

18. Закон України "Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=7112#section-4>.

19. Закон України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=7112#section-4>.

20. Закон України "Про соціальні послуги" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=7112#section-4>.

21. Конституція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=7112#section-4>.

22. Навчальна дисципліна "Державне регулювання соціальної сфери" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=7112#section-4>.

Зміст

Вступ.....	3
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи державного регулювання соціальної сфери	5
Тема 1. Сутність соціальної сфери й інфраструктури та їхня роль у житті суспільства	5
Тема 2. Організаційне забезпечення регулювання соціальної сфери в Україні	10
Тема 3. Нормативно-правове забезпечення регулювання соціальної сфери в Україні	13
Тема 4. Міжнародні правові гарантії щодо реалізації соціальних прав людини.....	31
Змістовий модуль 2. Особливості державного регулювання соціальної сфери в Україні	33
Тема 5. Система державних соціальних стандартів та гарантій	33
Тема 6. Особливості соціального захисту населення в Україні	37
Тема 7. Фінансування соціальної сфери	47
Тема 8. Закордонний досвід регулювання соціальної сфери.....	51
Тема 9. Сучасний стан і перспективи розвитку державного регулювання соціальної сфери в Україні	54
Рекомендована література.....	55
Основна	55
Додаткова	56
Інформаційні ресурси	57

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ

**Методичні рекомендації
до практичних завдань
для студентів спеціальності
232 "Соціальне забезпечення"
першого (бакалаврського) рівня**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладач **Сотнікова** Юлія Володимирівна

Відповідальний за видання *Г. В. Назарова*

Редактор *А. С. Ширініна*

Коректор *В. Ю. Труш*

План 2022 р. Поз. № 139 ЕВ. Обсяг 59 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*